

СЎЗ САНЪАТИ ХАЛҚАРО ЖУРНАЛИ

8 ЖИЛД, 3 СОН

МЕЖДУНАРОДНЫЙ ЖУРНАЛ ИСКУССТВО СЛОВА

ТОМ 8, НОМЕР 3

INTERNATIONAL JOURNAL OF WORD ART

VOLUME 8, ISSUE 3

СЎЗ САНЪАТИ ХАЛҚАРО ЖУРНАЛИ

МЕЖДУНАРОДНЫЙ ЖУРНАЛ ИСКУССТВО СЛОВА | INTERNATIONAL JOURNAL OF WORD ART

№3 (2025) DOI <http://dx.doi.org/10.26739/2181-9297-2025-3>

Бош муҳаррир:
Тўхтасинов Илҳом
п.ф.д., профессор (Ўзбекистон)

Бош муҳаррир ўринбосари:

Главный редактор:
Тухтасинов Илхом
д.п.н., профессор (Узбекистан)

Заместитель главного редактора:

Editor in Chief:
Tuhtasinov Ilhom
DSc. Professor (Uzbekistan)

Deputy Chief Editor

ТАҲРИРИЙ МАСЛАҲАТ КЕНГАШИ

Назаров Бахтиёр
академик. (Ўзбекистон)

Якуб Умарўғли
ф.ф.д., профессор (Туркия)

Алмаз Улви Биннатова
ф.ф.д., профессор (Озарбайжон)

Бокиева Гуландом
ф.ф.д., профессор (Ўзбекистон)

Миннуллин Ким
ф.ф.д., профессор (Татаристон)

Махмудов Низомиддин
ф.ф.д., профессор (Ўзбекистон)

Керимов Исмаил
ф.ф.д., профессор (Россия)

Жўраев Маматкул
ф.ф.д., профессор (Ўзбекистон)

Куренов Рахиммаед
к.ф.н. (Туркменистон)

Кристофер Жеймс Форт
Мичиган университети (АҚШ)

Умархўжаев Мухтор
ф.ф.д., профессор (Ўзбекистон)

Мирзаев Ибодулло
ф.ф.д., профессор (Ўзбекистон)

Болтабоев Ҳамидулла
ф.ф.д., профессор (Ўзбекистон)

Дўстмухаммедов Хуршид
ф.ф.д., профессор (Ўзбекистон)

Лиходзиевский А.С.
ф.ф.д., профессор (Ўзбекистон)

Сиддиқова Ирода
ф.ф.д., профессор (Ўзбекистон)

Шиукашвили Тамар
ф.ф.д. (Грузия)

Туробов Бекпулат
масбул котиб, PhD, доцент
(Ўзбекистон)

РЕДАКЦИОННЫЙ СОВЕТ

Назаров Бахтиёр
академик. (Узбекистан)

Якуб Умар оглы
д.ф.н., профессор (Туркия)

Алмаз Улви Биннатова
д.ф.н., профессор (Азербайджан)

Бакиева Гуландом
д.ф.н., профессор (Узбекистан)

Миннуллин Ким
д.ф.н., профессор (Татарстан)

Махмудов Низомиддин
д.ф.н., профессор (Узбекистан)

Керимов Исмаил
д.ф.н., профессор (Россия)

Джураев Маматкул
д.ф.н., профессор (Узбекистан)

Куренов Рахыммаед
к.ф.н. (Туркменистан)

Кристофер Джеймс Форт
Университет Мичигана (США)

Умархаджаев Мухтар
д.ф.н., профессор (Узбекистан)

Мирзаев Ибодулло
д.ф.н., профессор (Узбекистан)

Балтабоев Ҳамидулла
д.ф.н., профессор (Узбекистан)

Дустмухаммедов Хуршид
д.ф.н., профессор (Узбекистан)

Лиходзиевский А.С.
д.ф.н., профессор (Узбекистан)

Сиддиқова Ирода
д.ф.н., профессор (Узбекистан)

Шиукашвили Тамар
д.ф.н. (Грузия)

Туробов Бекпулат
отв. секретарь, PhD, доцент
(Узбекистан)

EDITORIAL BOARD

Bakhtiyor Nazarov
academician. (Uzbekistan)

Yakub Umarogli
Doc. of philol. scien., prof. (Turkey)

Almaz Ulvi Binnatova
Doc. of philol. scien., prof. (Azerbaijan)

Bakieva Gulandom
Doc. of philol. scien., prof. (Uzbekistan)

Minnulin Kim
Doc. of philol. scien., prof. (Tatarstan)

Mahmudov Nizomiddin
Doc. of philol. scien., prof. (Uzbekistan)

Kerimov Ismail
Doc. of philol. scien., prof. (Russia)

Juraev Mamatkul
Doc. of philol. scien., prof. (Uzbekistan)

Kurenov Rakhimmamed
Ph.D. Ass. Prof. (Turkmenistan)

Christopher James Fort
University of Michigan (USA)

Umarchodjaev Mukhtar
Doc. of philol. scien., prof. (Uzbekistan)

Mirzaev Ibodulla
Doc. of philol. scien., prof. (Uzbekistan)

Boltaboev Hamidulla
Doc. of philol. scien., prof. (Uzbekistan)

Dustmuhammedov Khurshid
Doc. of philol. scien., prof. (Uzbekistan)

Lixodzievsky A.S.
Doc. of philol. scien., prof. (Uzbekistan)

Siddiqova Iroda
Doc. of philol. scien., prof. (Uzbekistan)

Shiukashvili Tamar
Doc. of philol. scien. (Georgia)

Turobov Bekpulat
PhD Ass. prof. Senior Secretary
(Uzbekistan)

PageMaker | Верстка | Саҳифаловчи: Хуршид Мирзахмедов

Контакт редакций журналов. www.tadqiqot.uz
ООО Tadqiqot город Ташкент,
улица Амира Темура пр.1, дом-2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; E-mail: info@tadqiqot.uz
Тел: (+998-94) 404-0000

Editorial staff of the journals of www.tadqiqot.uz
Tadqiqot LLC The city of Tashkent,
Amir Temur Street pr.1, House 2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; E-mail: info@tadqiqot.uz
Phone: (+998-94) 404-0000

1. Nurmamatova Zarifa Abdiraup qizi IKKI TILDA MULOQOT QILADIGAN BOLALARNING NUTQIGA XOS XUSUSIYATLAR.....	5
2. O‘tamuradova Malohat ALISHER NAVOIY MEROSI NURBOY JABBOROV TADQIQOTLARIDA.....	9
3. Петросьянц Эрнст Ашотович ОККАЗИОНАЛИЗМЫ, МОТИВИРОВАННЫЕ ИМЕНАМИ СОБСТВЕННЫМИ ПОЛИТИКОВ В АНГЛОЯЗЫЧНОМ МЕДИАДИСКУРСЕ.....	13
4. Jo‘raqulova Mushtariy Abdumalik qizi O‘ZBEK VA INGLIZ TILLARIDA SPORT TERMINLARINING YASALISH PARALLELIGI TADQIQI.....	23
5. Gulamova Malika Yakubovna O‘ZBEK VA ITALYAN TILLARIDA NUTQIY STRATEGIYALAR VA UNDAH USULLARI.....	27
6. Achilova Ozoda Farxodovna YAPON TILIDAGI MAQOLLARNI O‘ZBEK TILIDA MUQOBILLASHTIRISHDA TAYANILADIGAN OMILLAR.....	32
7. Nematillayevna Zubaydova PROBLEMS RELATED TO THE COMPARATIVE ANALYSIS OF LANGUAGES IN THE DEVELOPMENT OF LINGUISTICS.....	36
8. Насруллаева Тозагуль Сухробовна ПРАГМАТИЧЕСКИЕ И ЭТИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ПЕРЕВОДА В РОМАНЕ ТЕОДОРА ДРАЙЗЕРА «ФИНАНСИСТ».....	39
9. Mo‘minova Ma’suma G‘olib qizi SUV LEKSEMASI TAHLILIGA OID QIYOSIY-TARIXIY, SISTEM-STRUKTUR YO‘NALISHDAGI TADQIQOTLAR.....	43
10. Xamrayeva Zebiniso Xaydarovna MURAKKAB SINTAKTIK TUZILMALARNING IYERARXIK VA FUNKSIONAL TIZIM DOIRASIDAGI DERIVATSION VA SEMANTIK TAHLILI.....	53
11. Malika Solieva PHONOLOGY AND CULTURE: LINGUISTIC ASPECTS OF INTERACTION.....	58
12. Kodirova Shaxnoza Abduraxmonovna “MIMIKA, JEST VA BOSH HARAKATLARI KABI NOVERBAL MULOQOTNING QIYOSIY, LINGVOMADANIY TAHLILI.” (YAPONIYA, O‘ZBEKISTON VA BOSHQA MAMLAKATLAR MISOLIDA)...	61
13. Shamuradova Naima Muxtarovna DISCOURSIIVE AND PRAGMATIC FEATURES OF PROVERBS EXPRESSING VERBAL POLITENESS IN ENGLISH AND UZBEK LANGUAGES.....	66
14. Ziyadullayev Abubakir Ibodulla o‘g‘li STENDAL IJODIDA ROMANTIZM VA REALIZMNING TA‘SIRI (“Qizil va qora” hamda “Parma monastiri” asarlari misolida).....	70
15. Tashkulova Zarnigor “SHARQ” KONSEPTINI S.MOEM ISHLARIDA REPREZENTATSIYASI XUSUSIYATLARI VA AHAMIYATI..	74
16. Jo‘raqulova Mushtariy O‘ZBEK TILI PARALLEL KORPUSINING LINGVISTIK TA‘MINOTI.....	79
17. Davlatova Hulkaroy Uktamovna TILSHUNOSLIKDA GENDER TUSHUNCHASINING TADQIQI: BOLALAR NUTQI MISOLIDA.....	84

18. Зулфанова Нигина Нуриддиновна СТРУКТУРА ФРЕЙМА «ТВОРЧЕСТВО» ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНОГО РОМАНА «А.МЁРДОК «THE BLACK PRINCE».....	93
19. Turakulova Sitora Fazlidinovna JANUBIY KOREYALIK YOZUVCHI KON JIYONNING “BIZNING BAXTLI DAMLARIMIZ” ROMANIDAGI OBRAZLAR RUHIYATI TASVIRI.....	98
20. Nurimbetova Dilnaz Yeshmuratovna "MILLIY TAOM" REALIYALARI VA ULARNING TARIXIY KONTEKSTI.....	104
21. Erkinova Ruxshona O‘tkirovna, Kurbonova Gulnoza Irkinovna YAPON VA JAHON ILMIY-FANTASTIKA (SF) ADABIYOTI QIYOSIY TAHLILI.....	109
22. Qayimova Maftuna Tursunovna OILAVIY MUHITDA QIZLARING EMOTSIONAL INTELLEKTINI RIVOJLANTIRISH: IJTIMOIIY PEDAGOGIK YONDASHUV (O‘ZBEKISTONDA).....	114
23. Хасанова Мавлюда Батыралиевна ФИЛОЛОГИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ ГОСУДАРСТВЕННОГО ДИСКУРСА СОЦИАЛЬНОЙ ЗАЩИТЫ В УЗБЕКИСТАНЕ.....	117
24. Iskandarova Aybibi Raximbayevna “QIYOMAT” ROMANIDAGI FRAZEMALARNING XOSLANISHIGA DOIR AYRIM MULOHAZALAR.....	125
25. Barno Abdusattarovna Mirsharipova PAK VANSO ASARLARINING RUS TILIGA TARJIMALARIGA DOIR.....	134
26. Muslimova Shahnoza Sunnatovna YOM SANSOP HIKOYALARIDA HAYOT VA O‘LIMNING YANGI IFODASI.....	139
27. Anorqulov Sanjar Iskandarovich TILSHUNOSLIKDA TOPONIMIK KONSEPT VA UNING ASOSIY XARAKTERISTIKALARI.....	144
28. Karimboyeva Charos Ikrom qizi SIROJIDDIN SAYYID VA BAXTIYOR GENJEMUROD SHE‘RIYATIDA TUSH OBRAZI.....	148
29. Mirvaliyeva Dildora Anvarovna DAVLAT TILIDAGI AXBOROT USLUBI MATNLARINING ELEKTRON TA‘MINOTI .HUJATCHILIKDA IMLO VA TINISH BELGILARI.....	153
30. Abduraxmonova Nilufar Zaynobiddin qizi, Abdullayeva Nasima Murodullayevna O‘ZBEK TILI ELEKTRON KORPUSI UCHUN DIALEKTAL SUBKORPUSINI YARATISH MASALALARI.....	157
31. Mirsanov G‘aybullo Qulmurodovich ASPEKTUAL SEMANTIKANING KOGNITIV MAZMUNI.....	166
32. Shamaxmudova Aziza Furkatovna MILLIY XARAKTER VA XUSHMUOMALILIK: ISPAN TIL SOHIBLARI TAFAKKURIDA HURMAT TAMOIYILLARI.....	170
33. Said-Axmedova Shoxista Nuritdinovna AGENTIV SINTAKSEMALARINING NAZARIY ASOSLARI.....	176

Kodirova Shaxnoza Abduraxmonovna
Samarqand davlat chet tillar instituti mustaqil tadqiqotchisi

**“MIMIKA, JEST VA BOSH HARAKATLARI KABI NOVERBAL MULOQOTNING
QIYOSIY, LINGVOMADANIY TAHLILI.” (YAPONIYA, O‘ZBEKISTON VA BOSHQA
MAMLAKATLAR MISOLIDA)**

 <https://doi.org/10.5281/zenodo.18734002>

ANNOTATSIYA

Mazkur ilmiy maqola yapon va o‘zbek xalqlarining noverbal muloqot tizimini tahlil qilishga bag‘ishlangan. Maqolada imo-ishora, tana harakati, nigoh, proksemika kabi noverbal belgilar madaniyatlararo farqlar nuqtayi nazaridan ko‘rib chiqiladi. Shuningdek, tarjimada madaniy tafovutlardan kelib chiqadigan lakunalar, ularni to‘ldirish va izohlashning ilmiy usullari yoritilgan. Misol sifatida o‘zbek va yapon adabiy manbalaridan olingan parchalar keltirilgan hamda ularning semantik yuklamasi tahlil qilingan.

Kalit so‘zlar: noverbal muloqot, madaniy tafovut, tarjima, lakuna, mimika, jest, ko‘z qarashlar, wabi, sabi, yuugen, mono no aware.

Кодирова Шахноза Абдурахмоновна
Независимый исследователь Самаркандского
государственного института иностранных языков

**«СОПОСТАВИТЕЛЬНЫЙ ЛИНГВОКУЛЬТУРОЛОГИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ
НЕВЕРБАЛЬНЫХ СРЕДСТВ КОММУНИКАЦИИ, ТАКИХ КАК МИМИКА, ЖЕСТЫ
И ДВИЖЕНИЯ ГОЛОВЫ. (НА ПРИМЕРЕ ЯПОНИИ, УЗБЕКИСТАНА И ДРУГИХ
СТРАН)»**

АННОТАЦИЯ

Статья посвящена исследованию невербальной коммуникации в японской и узбекской культурах. Рассматриваются такие элементы, как жесты, мимика, проксемика, контакт глаз и их различные трактовки в культурном контексте. Подчеркивается, что различия в невербальных кодах вызывают лакуны в переводе, требующие адаптации и пояснений. Приведены примеры из японской и узбекской литературы.

Ключевые слова: невербальная коммуникация, культура, тишина, перевод, лакуна, мимика, контакт глаз, ваби, саби, юуген, моно но аварэ.

Kodirova Shakhnoza Abdurakhmonovna
Independent researcher at the Samarkand
State Institute of Foreign Languages

**“COMPARATIVE, LINGUOCULTURAL ANALYSIS OF NONVERBAL
COMMUNICATION SUCH AS FACIAL EXPRESSIONS, GESTURES AND HEAD**

MOVEMENTS.” (ON THE EXAMPLE OF JAPAN, UZBEKISTAN AND OTHER COUNTRIES)**ABSTRACT**

This paper explores nonverbal communication in Japanese and Uzbek cultures, with a focus on gestures as a key element of interaction. The study discusses gestures, proxemics, facial expressions, and eye contact, emphasizing cultural differences that create translation lacunas. Literary references from Japanese and Uzbek sources are analyzed to demonstrate how silence and other nonverbal codes are interpreted differently.

Keywords: nonverbal communication, culture, translation, lacuna, proxemics, eye contact, wabi, sabi, yugen, mono no aware.

Tilshunoslik inson tafakkuri va madaniyatining eng muhim jabhalaridan biri bo‘lib, u tarix davomida turli davrlarda rivojlanib kelgan. Tilshunoslikning rivojlanishi lingvistik hodisalarning chuqur tadqiq etilishi bilan bevosita bog‘liq.

Madaniyatlararo aloqalarda insonlar bir-birini nafaqat til orqali, balki noverbal signallar orqali ham tushunadi. Noverbal muloqot vositalari insoniyat tarixining eng qadimiy aloqa shakllaridan biri hisoblanadi. Shu bois, noverbal belgilarni noto‘g‘ri talqin qilish madaniyatlararo tushunmovchiliklarga olib kelishi mumkin. Noverbal kommunikatsiya — bu insonlar o‘rtasida so‘zsiz axborot almashish jarayonidir. Unga mimika (yuz ifodalari), jestlar (tana va qo‘l harakatlari) hamda bosh harakatlari kiradi. Bu maqolada yapon va o‘zbek xalqlarining noverbal muloqotdagi o‘ziga xosliklari hamda tarjimada yuzaga keladigan muammolar qiyosiy jihatdan ko‘rib chiqiladi. Noverbal muloqot va uning xususiyatlari R. Birdwhistell noverbal xatti-harakatlarni o‘rganishda ‘kinesika’ tushunchasini kiritib, uni alohida ilmiy yo‘nalishga aylantirgan. M. Knapp va J. Hall imoishora va mimikaning madaniyatga xos o‘zgaruvchanligini ta’kidlagan. P. Ekman esa emotsiyalarning ifodasi barcha insoniyat uchun umumiy bo‘lishiga qaramay, ularning qo‘llanish usuli madaniy tafovutlarga ega ekanini ko‘rsatgan. Shu sababli, bir xil mimika yoki ishoralar turli xalqlarda butunlay boshqa mazmun kasb etishi mumkin. Dunyodagi turli xalqlar bir xil tana harakatlari va yuz ifodalari orqali turlicha ma’no ifodalaydi. Mimika va jestlar insonlar o‘rtasidagi muloqotning muhim qismi bo‘lib, ularning ma’nosi madaniyatga qarab o‘zgaradi. Masalan, Yaponiya, G‘arb mamlakatlari (AQSh, Germaniya), Sharq davlatlari (Xitoy, Koreya) hamda Markaziy Osiyo xalqlari (xususan O‘zbekiston) o‘rtasida so‘zsiz muloqotda sezilarli tafovutlar mavjud. Yapon madaniyatida odob, kamtarlik va boshqalarga nisbatan hurmat juda muhim sanaladi, shu sababli ularning tana tili ko‘pincha sokin, nazoratli va ramziy xarakterga ega bo‘ladi.

Bu jihat madaniyatlararo kommunikatsiyada juda muhim hisoblanadi. Haqiqatan ham, bir xil mimika yoki jestlar turli davlatlarda mutlaqo boshqacha ma’noga ega bo‘lishi mumkin. Quyida ayrim qiziqarli misollarni keltirishimiz mumkin. Quyida ilmiy izlanishlarimiz natijasi o‘laroq, bir nechta qiyosiy tahlillardan keltiramiz.

1. Yuz ifodalari (mimika). Yaponlarda mimika, ya’ni yuzdagi hissiy ifodalar odatda cheklangan va nazorat ostida bo‘ladi. Bu, avvalo, jamiyatdagi uyg‘unlik va murosani saqlashga qaratilgan qadriyatlar bilan bog‘liq. Yaponlar ko‘pincha o‘z his-tuyg‘ularini yashirishga harakat qilishadi, bu esa G‘arb jamiyatlaridagi ochiq ifodadan farqli. Quyida yuz ifodalarining ba’zi ko‘rinishlarini qarab o‘tamiz.

a) tabassum. Tadqiqotlarimiz davomida hayratlantirgan jihat shundaki, doim ijobiy bo‘yoq anglatadi deb o‘ylaydiganimiz “ochiq chehra” yoki yuzdagi “tabassum” ba’zi hollarda biroz salbiy ifodada namoyon bo‘lishi ham mumkin ekan. Jumladan, Yaponlarda mimika, ya’ni yuzdagi hissiy ifodalar odatda cheklangan va nazorat ostida bo‘ladi. Bu, avvalo, jamiyatdagi uyg‘unlik va murosani saqlashga qaratilgan qadriyatlar bilan bog‘liq. Yaponlar ko‘pincha o‘z his-tuyg‘ularini yashirishga harakat ko‘pincha odob belgisi sifatida ham ishlatiladi, lekin bu har doim ham quvonchni bildirmaydi. Ba’zan yaponlar ma’lum vaziyatlarda noqulaylik yoki asabiylikni yashirish uchun ham jilmayishadi. Xuddi shu vaziyat Rossiya, Germaniya va ba’zi Yevropa mamlakatlarida notanish odamlarga doimiy jilmayish samimiy bo‘lmagan yoki g‘alati tuyulishi mumkin. Yuzdagi tabassum Amerika Qo‘shma Shtatlarida do‘stlik va ochiqlik belgisi sifatida juda ijobiy baholanadi. [8. Pease, A., & Pease, B.

(2006). *The Definitive Book of Body Language*. Bantam Books..]. O‘zbek tilida ham “tabassum” ning turli ifodalarini ko‘rishimiz mumkin. Jumladan, Quvonch ifodasi, yaxshi xabar, sovg‘a yoki kutilgan natijadan xursand bo‘lish, iliqlik, do‘stona munosabatni bildirish, lichki osoyishtalik, rozi bo‘lish, rahmat yoki hurmat ifodasi bo‘lishi mumkin. Afsuski, bundan tashqari tabassumning kinoya va og‘riqli ifodalari ham mavjud. [4.Jo‘rayev A. Hozirgi o‘zbek tili. – Toshkent: O‘qituvchi, 2020.]

b) ko‘z bilan aloqa (Eye contact). Lingvomadaniyatlardagi tafovut nafaqat leksik birliklarda, hatto oddiy ko‘z qarashlarida ham namoyon bo‘lishi mumkin. Mimikaning mazkur turi ya‘ni to‘g‘ridan-to‘g‘ri ko‘zga qarash **G‘arb mamlakatlarida (masalan, AQSh, Frantsiya)** ishonchlik va qat‘iyat belgisi sifatida ifodalansa, **Sharq mamlakatlarida (masalan, O‘zbekiston, Yaponiya, Koreya)** kattalarga yoki yuqori maqomdagi kishilarga tik qarash ko‘p hollarda hurmatsizlik, ba‘zan hatto betgachoparlik sifatida tushunish hollari ko‘p uchraydi.

2. Bosh harakatlari bilan ifodalanadigan ma‘nolar(Head kinesics). Bosh harakatlari — bu kommunikativ kinestetik signallar bo‘lib, ular insonning hissiy holatini, munosabatini yoki ma‘noni so‘zsiz tarzda ifodalovchi noverbal imo–ishoralar tizimidir.quyida eng oddiy harakatlardagi farqlarni ko‘rishimiz mumkin.

a). Boshni yuqoriga-pastga qimiratish. Mazkur jest dunyo mamlakatlari aholisining aksariyat qismi tomonidan “ha” degan ma‘noda tushunilishiga qaramasdan, ayrim mamalakatlarda, jumladan, Bolgariya va Gretsiya davlatlarida “yo‘q” degan ma‘noni bildiradi.

b). Boshni yon tomonga chayqash. Boshni shu tarzagi harakati ham turli mamlakatlarda, turli ma‘nolarni anglatar ekan. Jumladan, Sharq mamlakatlari, Evropa yoki Osiyo mamlakatlarida “yo‘q” yoki “ishonmayman” degan ma‘noda qo‘llaniladigan bir paytda, Hindistonda: “ha”, “yaxshi”, “men eshitdim” degan ko‘p ma‘noli ifoda sifatida ishlatiladi [2.Birdwhistell, R. L. (1970). *Kinesics and Context: Essays on Body Motion Communication*. University of Pennsylvania Press].

Yapon jamiyatida odob-axloq va ierarxiya noverbal signallar orqali ifodalanadi. Bosh egib salomlashish (おじぎ ojigi) turli darajada amalga oshiriladi va u hurmat darajasiga mos ravishda talqin qilinadi. Yapon estetik tushunchalari — wabi, sabi, yūgen, mono no aware — ham tana harakati, sukut va nigoh orqali o‘z ifodasini topadi. Sukut yaponlar uchun ko‘pincha mulohaza, ehtirom va ijobiy muloqot belgisi bo‘lishi mumkin. Albatta har bir madaniyO‘zbek xalqida qo‘lni ko‘ksiga qo‘yib salomlashish chuqur hurmat ramzidir. Yuzdagi tabassum samimiyatning belgisi, mehmondo‘stlik marosimlarida esa qo‘l harakatlari va dasturxon atrofidagi tana tili iliqlik va hurmatni ifodalaydi. O‘zbek maqollarida ham noverbal belgilar qadrlangan: “Ko‘z ko‘ngilning oynasi”, “Jim turgan oltin”. Bular xalqning tafakkuri va madaniy qadriyatlarida noverbal muloqotning chuqur ildiz otganidan dalolat beradi. Yapon va o‘zbek madaniyatlaridagi noverbal belgilar ko‘pincha lakunalarni yuzaga keltiradi. Masalan, yaponlarda bosh egish hurmat ramzi, o‘zbeklarda esa bunday odat yo‘q. O‘zbeklarda qo‘lni ko‘ksiga qo‘yish chuqur hurmat ifodasi, ammo yaponlarda bu tushunilmaydi. Ko‘z bilan muloqot ham turlicha talqin qilinadi: o‘zbeklarda samimiyat, yaponlarda esa noqulaylik belgisi. Bunday tafovutlarni tarjimada hisobga olmaslik madaniyatlararo muloqotda xatolarga olib kelishi mumkin.

Yuqorida keltirilgan tadqiqot natijalari o‘laroq quyidagi jadvalda ushbu uchta asosiy nonverbal ifoda tizimi o‘zbekcha, inglizcha va yaponcha atamalar bilan solishtirilib, ularning ilmiy tavsifi keltirilgan.

1-jadval

№	Turi	O‘zbekcha atama	Inglizcha atama	Yaponcha atama	Ilmiy ta‘rif
1	Mimika	Yuz ifodalari	Facial expressions / Facial kinesics	表情 (ひょうじょう, Hyoujō)	Yuz mushaklari harakati orqali hissiy holatni, kayfiyatni yoki munosabatni ifodalovchi noverbal

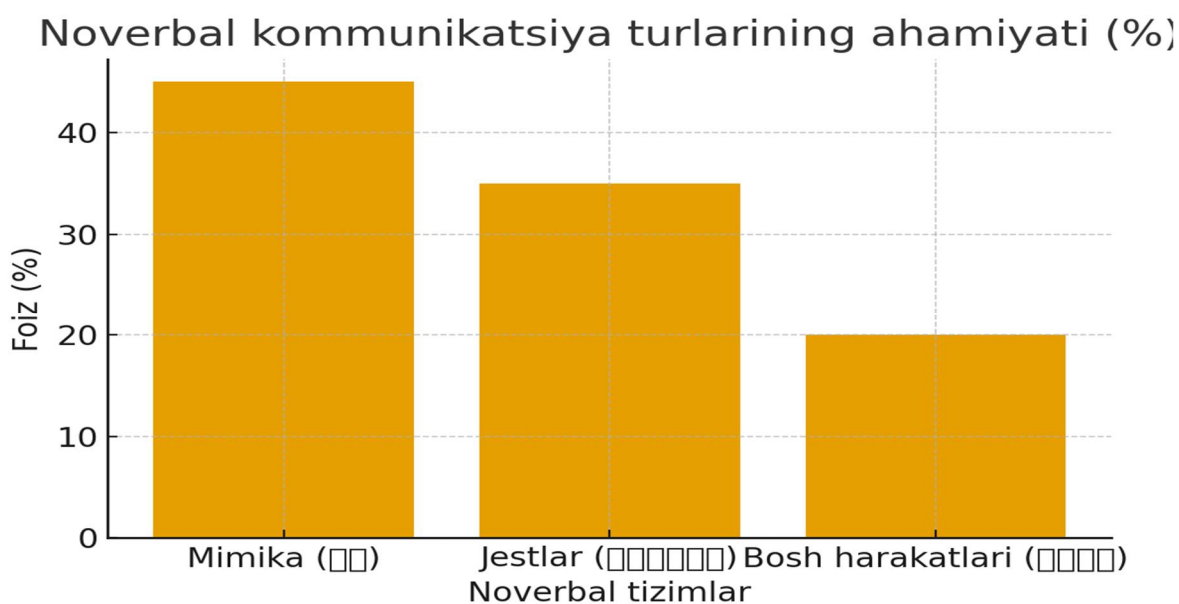
					kommunikatsiya shakli.
2	Jestlar	Qo'l va tana imo-ishoralari	Gestures / Manual kinesics	ジェスチャー (jesuchā), 身ぶり (miburi)	Qo'l, qo'l panjasi yoki tana harakati orqali ma'no, fikr yoki his-tuyg'uni ifodalovchi nonverbal harakat.
3	Bosh harakatlari	Boshning imo-ishoraviy harakatlari	Head movements / Cephalic gestures	頭の動き (atama no ugoki), うなずき (unazuki)	Boshni qimirlatish, egish yoki chayqash orqali 'ha', 'yo'q' kabi ma'nolarni ifodalovchi yoki e'tiborni bildiruvchi nonverbal signal.

Quyidagi ma'lumotlar diagramma ko'rinishida tasvirlansa, har bir nonverbal tizimning kommunikativ ahamiyati quyidagicha taqsimlanadi:

- Mimika (表情) – 45%: hissiy holatni ifodalashda eng asosiy vosita.
- Jestlar (ジェスチャー) – 35%: nutqni qo'llab-quvvatlash, fikrni kuchaytirish.
- Bosh harakatlari (頭の動き) – 20%: tasdiq/inkor va e'tibor ifodalash.

Bu nisbatlar shuni ko'rsatadiki, mimika inson muloqotidagi eng kuchli emotsional indikator, jestlar esa kommunikatsiyani vizual jihatdan boyituvchi vosita hisoblanadi.

Diagramma (Vizual ko'rinish)

Rasm 1. Noverbal kommunikatsiya turlarining kommunikativ ahamiyati (%)

Mimika, jestlar va bosh harakatlari insonning noverbal muloqotida o‘zaro bog‘liq, ammo mustaqil ifoda vositalaridir. Ular orqali shaxsning hissiy holati, ijtimoiy munosabati va madaniy konteksti haqida muhim axborot olinadi. Bu tizimlarni lingvistik va psixologik jihatdan o‘rganish xalqaro kommunikatsiyada madaniy farqlarni tushunish uchun zarurdir. Xulosa qilib aytganda, noverbal muloqot xalqlarning madaniy merosini aks ettiruvchi muhim ko‘rsatkichdir. Yapon va o‘zbek madaniyatlarida noverbal signallarning talqini turlicha bo‘lgani uchun tarjimada madaniy lakunalar yuzaga keladi. Sukutning ham madaniy ma’nolari farqli bo‘lib, uni adekvat tarjima qilish deskriptiv izohlar va mos ekvivalentlar talab qiladi. Demak, tarjimashunoslikda nafaqat til, balki madaniy kodlarni ham anglash muhimdir.

Foydalanilgan manbaalar va adabiyotlar.

1. Argyle, M. (1988). “Bodily Communication”. Routledge.
2. Birdwhistell, R. L. (1970). “Kinesics and Context: Essays on Body Motion Communication”. University of Pennsylvania Press.
3. Japan Guide – Japanese Body Language and Gestures. (www.japan-guide.com)
4. Jo‘rayev A. Hozirgi o‘zbek tili. – Toshkent: O‘qituvchi, 2020.
5. Kodirova Sh.A. Madaniyatlararo muloqot jarayonida muloqotning noverbal vositalarining gender xususiyatlari talqini (Yapon tili misolida). Сўз санъати. Халқаро журнали –Ташкент, 2021. – 4 жилд,
6. Matsumoto, D., & Hwang, H. C. (2013). “Nonverbal Communication: Science and Applications”. Sage Publications.
7. O‘zbek tilining izohli lug‘ati. – Toshkent: Fan, 2006.
8. Pease, A., & Pease, B. (2006). “The Definitive Book of Body Language”. Bantam Books.
9. 日本心理学会 (Nihon Shinrigakkai). (2015). 『非言語コミュニケーションの心理学』 東京大学出版会.
10. <https://vak.minobrnauki.gov.ru/advert/116945177001>

СЎЗ САНЪАТИ ХАЛҚАРО ЖУРНАЛИ

МЕЖДУНАРОДНЫЙ ЖУРНАЛ ИСКУССТВО СЛОВА
INTERNATIONAL JOURNAL OF WORD ART

Контакт редакций журналов. www.tadqiqot.uz
ООО Тадqiqот город Ташкент,
улица Амира Темура пр.1, дом-2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; E-mail: info@tadqiqot.uz
Тел: (+998-94) 404-0000

Editorial staff of the journals of www.tadqiqot.uz
Tadqiqot LLC The city of Tashkent,
Amir Temur Street pr.1, House 2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; E-mail: info@tadqiqot.uz
Phone: (+998-94) 404-0000